

Bedre planlægning af idrætsfaciliteter

Kommunernes etablering og udbygning af idrætsfaciliteter sker ofte uden systematiske undersøgelser af de ændrede idrætsmønstre og lokalområdernes særlige behov. Lokale- og Anlægsfonden og Syddansk Universitet undersøger, hvordan det sikres, at idrætsfaciliteterne imødekommer behovet for nærhed og fleksibilitet.

Af Jens Høyer-Kruse, ph.d.-stipendiat, Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund på Syddansk Universitet

og

Bo Vestergård Madsen, analysechef i Lokale- og Anlægsfonden

Den kommunale støtte til idræt går primært til etablering og drift af idrætsfaciliteter. 90 procent af de samlede kommunale udgifter til idræt er udgifter til idrætsfaciliteter. Alligevel har udbygningen af idrætsfaciliteter ofte fundet sted uden forskningsbaseret viden om, hvilke faciliteter der er behov for, og hvilken placering der er velegnet for bedst at fremme udviklingen i idræt for såvel bredden som eliten. I takt med store ændringer i idrætsmønstret – det vil sige, hvilke former for idræt der dyrkes, og hvordan man gør det – og voksende politiske ønsker om at få flere til at dyrke mere idræt og motion, er behovet for analyser af idrætsfaciliteterne stadig mere påtrængende. Dertil kommer, at kommunalreformen gør kommunerne hovedansvarlige for sundhedsfremme og forebyggelse. Derfor efterspørger flere kommuner viden om, hvordan de bedst udbygger de fysiske rammer for idræt og motion. Rammer, der kan fremme fysisk aktivitet, samvær og oplevelse. Lokale- og Anlægsfonden og Syddansk Universitet er derfor gået i gang med at undersøge, hvordan kommunerne kan planlægge udbygning af idrætsfaciliteter bedre.

Rammerne skaber interessen

I mange år var man af den opfattelse, at det var idrætsaktiviteterne, der skabte behovet for faciliteterne. I dag tyder meget på, at det nok snarere er rammerne, faciliteterne og det nære miljø, som skaber aktiviteter og deltagelse deri. Dette markerer samtidig et skifte til et mere sundhedsfremmende perspektiv, hvor den primære interesse er at skabe attraktive og funktionelle rammer for idræt og motion. Men idrætsdeltagelse er ikke blot et spørgsmål om at være fysisk aktiv og dyrke konkurrencesport i standardiserede faciliteter. Idrætsfaciliteter skal også være mødesteder, der sikrer oplevelser og udvekslinger mellem folk – og dermed lokal sammenhængskraft og involvering. Tiden, hvor alle idrætsudøvere var tilfredse med at blive skubbet ind i et standardbyggeri til håndbold, fodbold og badminton, er forbi.

Stort frafald blandt unge

Vi ved fra undersøgelsen ”Danskernes motions- og sportsvaner 2007”, at der er stort fald i idrætsdeltagelsen blandt danske teenagere. I undersøgelsen fortæller de 13-19-årige, at de ville dyrke mere motion, hvis der var bedre faciliteter i nærheden af deres bopæl – og nogle at følges med. Det er netop denne gruppe, hvor faldet i foreningsdeltagelsen er størst. Der er givetvis en række ukendte faktorer, der spiller ind, men undersøgelsens resultater viser, at frafaldet hos teenagere også har en facilitetsmæssig side, som kommunerne bør være opmærksom på. Andre undersøgelser viser, at det sociale element står særdeles højt hos teenagere, og at en del falder fra idrætsaktiviteterne på grund af skærpede krav om tidsforbrug, træningsindsats og dygtighed netop i disse år. I et facilitetsperspektiv kan svaret på disse udfordringer være mere fokus på opholdsrum i forbindelse med selve aktivitetsstederne både med hensyn til ”mødesteder” og kønsspecifikke ”tilbagetrækningssteder”.

Voksne dyrker individuel idræt

Undersøgelsen af danskernes motions- og sportsvaner viser desuden, at mens børn stadig dyrker de traditionelle idrætsgrene, er voksne mere rettet mod idræts- og motionsformer, der kan betegnes som ”individuelle” og er fleksible i forhold til træningstidspunkter. Samtidig dokumenteres det, at gruppen af voksne, der har hjemmeboende børn, er de mindst idrætsaktive. Kun 47 % af de 30-39-årige dyrker regelmæssigt idræt eller motion. Det er især manglende nærhed til faciliteter, der angives som årsag – samt manglende tid. Det vidner om, at der et stort potentiale for idrætsfaciliteter, der retter sig mod nærområdet (indenfor 15 minutters transporttid fra hjemmet), og som integrerer flere funktioner og forskellige brugergrupper for at imødekomme de ændrede behov for idrætsudfoldelse. For børn og unge er det især muligheden for selv at kunne transportere sig til og fra aktiviteter, der spiller en afgørende rolle. Tilgængeligheden af faciliteter har betydning for valget af idrætsaktivitet, og der er en direkte sammenhæng mellem den tid, som bruges på transport til idræt og motion, og tilbøjeligheden til at være mere aktiv, hvis faciliteterne lå tættere på hjemmet.

Stort behov for prioritering og planlægning

Alt dette peger på, at der er behov for en højere grad af overordnet planlægning i kommunerne således, at den enkelte idrætsfacilitet baserer sig på lokale behov set i relation til det regionale udbud. Med andre ord: De nye idrætsvaner betyder, at kommunerne ikke længere kan forlade sig på standardiserede løsninger. Der skal prioriteres i idrætsfaciliteternes størrelser og indhold, så de kan tilpasses aktuelle behov og udviklingsmuligheder – alt efter de demografiske forhold. Tiden er simpelthen løbet fra den klassiske håndboldhal som den typiske idrætsfacilitet. Når der er brug for næranlæg, som møder behovet for en mere mangfoldig idrætsudfoldelse, skal der tænkes og vælges nyt. Denne prioritering må ske på baggrund af 1) et vidensbaseret grundlag for beslutningerne, 2) involvering af brugerne – også af de selvorganiserede udenfor idrætsforeningerne, 3) udarbejdelse af idræts- og kulturpolitiske strategier, hvor faciliteterne står centralt og 4) inspiration fra anlægsprojekter, der viser nye veje.

Flere kommuner er allerede i gang

I flere kommuner er man allerede i gang med disse processer. Ikke mindst arbejdet med at sørge for et vidensbaseret beslutningsgrundlag, der indeholder en kortlægning af de eksisterende idrætsfaciliteter, den lokale idrætsdeltagelse og ændringerne heri samt analyser af fremtidige behov må have opmærksomhed. I Frederikssund Kommune har man allerede gjort det, og flere er på vej.

Med støtte fra Lokale- og Anlægsfonden er Center for forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund, Syddansk Universitet gået i gang med forskningsprojektet "Planlægning af kommunale idrætsfaciliteter". Projektet foregår i samarbejde med Ringsted, Slagelse og Syddjurs Kommune. Det skal skabe en større viden om netop sammenhængen mellem idrætsfaciliteterne og idræts- og motionsdeltagelsen – med sigte på at give kommunerne et mere vidensbaseret grundlag for at planlægge udbygningen af idrætsfaciliteterne for at fremme deltagelsen i idræt og motion mest muligt. Målet med projektet er at skabe perspektiver og metodisk inspiration til den kommunale planlægning og dermed tjene til at opstille metoder for sammentænkning af idrætsfaciliteternes funktion og placering i relation til befolkningens idrætsmønster.

Første erfaringer

De første erfaringer fra den næsten afsluttede undersøgelse i Ringsted Kommune blev præsenteret på konferencen "Idrættens Rum og Rammer – idrætspolitik for fremtiden", der blev afholdt i Frederikshavn i februar. Allerede på et meget tidligt tidspunkt i projektet er der skabt viden om de lokale idrætsudøveres ønsker til idrætsfaciliteter, som kan hjælpe kommunen med at prioritere rigtigt og fremsynet i forhold til kommende om- og nybyggerier af idrætsfaciliteter.

Litteratur:

- J. Høyer-Kruse (mfl.): Analyse af idrætsfaciliteter i Frederikssund Kommune. SDU 2008.
- B. Ibsen og H. Eichberg: Dansk idrætspolitik – mellem frivillighed og statslig styring. Idan 2006.
- E. Jespersen og S. Riiskjær: Idrætsfaciliteter i Ringsted Kommune. Bavnepanke 1980.
- B.V. Madsen: "Fra vindblæst hal til hæsblæsende samlingssted". I: Tribune nr. 9, 2008.
- M. Pilgaard: Danskernes motions- og sportsvaner 2007. Idan 2008.
- J. Wøllekær: Tidens krav er sportens krav - et studie af lokal idrætspolitik i Odense, Århus og Ålborg, 1900-1950. Ph.d-afhandling, SDU 2007.